

Førskolelærerstudentenes praksis – øvingslærerne og øvingsbarnehagene

Mette Løvgren

Oktober 2009

Forord

Denne rapporten omhandler øvingslærerne i førskolelærerutdanningen, altså de som arbeider i barnehagene og har som del av jobben sin å følge opp den delen av førskolelærerutdanningen som foregår i barnehagene. Øvingslæring i barnehage er en lovfestet del av utdanningen som førskolelærer¹, og utgjør totalt 20 uker av en treårig førskolelærerutdanning. Øvingslærerne har dermed ansvar for en stor og viktig del av førskolelærerutdanningen.

I rapporten undersøkes øvingslærerne og deres vurderinger av ulike aspekter ved førskolelærerstudentenes praksisopplæring, samt øvingsbarnehagen som ramme for øvingslærernes og førskolelærerstudentenes arbeid med praksis.

Kunnskapsdepartementet ga i 2008 Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) i oppdrag å evaluere førskolelærerutdanningen. Evalueringen omfatter de 20 institusjonene som gir førskolelærerutdanning og skal ferdigstilles høsten 2010. Den foreliggende rapporten om øvingslærere og øvingsbarnehagene er bestilt av NOKUT som grunnlag for denne evalueringen, og omfatter åtte av utdanningsinstitusjonene som tilbyr førskolelærerutdanning.

Datamaterialet som er grunnlaget for rapporten ble samlet inn våren 2009 som en del av prosjektet Mestring av førskolelærerrolla i et arbeidsfelt med lekmannspreg (MAFAL), finansiert av Norges forskningsråd². Tidligere har Senter for profesjonsstudier også levert en rapport om førskolelærerstudentenes vurdering av egen utdanning til NOKUT (Skjøsberg og Caspersen 2009).

Rapporten er utarbeidet av stipendiat Mette Løvgren, under veiledning av professor Lars Gulbrandsen og professor Jens-Christian Smeby. Takk til stipendiat Mari Lande With for innspill i utarbeidelsen av rapporten.

Senter for profesjonsstudier, oktober 2009

Lars Inge Terum

Professor/senterleder

¹ <http://www.lovdato.no/all/tl-20050617-064-005.html>

² <http://www.hivolda.no/index.php?ID=17716>

Sammendrag

Denne rapporten er todelt: Del 1 *Øvingslærerne* viser kjennetegn ved gruppen øvingslærer, som utdanning, tilleggsutdanning og arbeidserfaring.

Øvingslærerne har lengre erfaring og oftere tilleggsutdanning enn pedagogiske ledere generelt, og de gir gode vurderinger av eget og barnehagens arbeid, og noe mindre gode vurderinger av utdanningsinstitusjonenes arbeid. Gjennomgående er det allikevel slik at øvingslærerne uttrykker tilfredshet.

Samlet vurdering er at øvingslærerne er erfarne og godt rustet for veiledning av førskolelærerstudenter, men at det er enkelte punkter i *Rammeplan for førskolelærerutdanninga* som med fordel kan vies mer oppmerksomhet under studentenes praksisperioder. Øvingslærerne er også trygge i sin rolle som veiledere og førskolelærere, og vurderer gjennomgående eget og barnehagens arbeid som godt, og som bedre enn utdanningsinstitusjonenes arbeid.

Del 2 *Øvingsbarnehagene* viser barnehagenes størrelse, andel barn per ulike grupper ansatt og styrernes vurderinger av eget og utdanningsinstitusjonenes samarbeid med praksisavtalen.

Samlet ser vi at øvingsbarnehagene er større enn landsgjennomsnittet for barnehager, men at andelen barn per pedagogisk ansatt er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Styrernes vurderinger av utdanningsinstitusjonenes arbeid er mer positive enn øvingslærernes.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
Innledning.....	6
Rapportens fokus	6
Utvalg	7
Forskjeller mellom læresteder	8
Rapportens oppbygning	9
Del 1 Øvingslærerne	10
Kjennetegn ved øvingslærerne	10
Kjønn.....	10
Alder	11
Utdanning.....	12
Arbeidserfaring og antall studenter veiledet	13
Arbeidet som øvingslærer	14
Vurdering av utdanningsinstitusjonene	14
Forberedelse til praksis	17
Støtte i gjennomføringen av praksisperioden.....	18
Støtte i vurdering av studentene.....	19
Praksisperioden, innhold og rammeplanen	20
Veiledning av studenter	23
Etterarbeid	24
Eget virke som øvingslærer	25
Tilknytning til førskolelærerprofesjonen.....	29
Oppsummering.....	31
Del 2 Øvingsbarnehagene	33
Øvingsbarnehagenes størrelse etter antall barn.....	33

Antall øvingsstudenter sist år	34
Faglig sammensetning blant barnehagenes ansatte.....	34
Styres vurdering av samarbeid	36
Oppsummering.....	37
Avsluttende kommentarer	38
Kilder	39
Vedlegg 1.....	40
Vedlegg 2.....	41
Vedlegg 3.....	43

Innledning

Læring gjennom praksis er en del av førskolelærerutdanningen. Praksisopplæring for førskolelærerstudenter har et omfang på tjue arbeidsuker, hvor størsteparten av tiden – 18-19 uker - skal tilbringes i barnehagen, og de øvrige 1-2 ukene i grunnskolen.

Praksisopplæringen er videre inndelt i perioder, hvor hver periode skal avsluttes med vurderingen bestått/ ikke bestått. Intensjoner med praksisopplæringen er formulert i *Rammeplan for førskolelærerutdanninga*. Her legges det vekt på førskolelæreryrkets praktiske orientering. Praksisperioden skal tilrettelegge for at studentene blir kjent med yrkesutøvingen og lærer å knytte teoretiske kunnskaper til praksis. Gjennom veiledet yrkesutøvelse skal studentene lære om og reflektere rundt egen yrkesutførelse og anvendelse av kunnskap. Videre skal erfaringer fra praksis medbringes inn i utdanningen og danne grunnlag for videre kunnskapstilegnelse.

For å realisere intensjonene med øvingspraksis legger *Rammeplan for førskolelærerutdanninga* vekt på godt samarbeid mellom praksisbarnehagene og utdanningsinstitusjonene. Utdanningsinstitusjonene har ansvar for å formulere en plan for praksisopplæringa, mens praksisbarnehagene skal tilby veiledning. Denne rapporten vil belyse rammene for den delen av førskolelærerutdanningen som finner sted i øvingsbarnehagene.

Rapportens fokus

Tre grupper er involvert i førskolelærerstudentenes øvingspraksis: førskolelærerstudentene selv, ansatte ved utdanningsinstitusjonene og ansatte i øvingsbarnehagene. Det er den siste gruppen som utgjør datamaterialet i denne undersøkelsen. Øvingslærerne har blitt spurt om hvordan de oppfatter utdanningsinstitusjonenes arbeid med studentene, eget virke som øvingslærer og barnehagen som ramme for eget og studentenes arbeid. Datamaterialet for denne rapporten er en undersøkelse rettet mot øvingslærere og styrere i norske øvingsbarnehager.

Fokus i denne rapporten vil være på øvingslærerne og barnehagene, relasjoner mellom utdanningsinstitusjoner og øvingsbarnehager/øvingslærere, øvingslærerne og øvingsbarnehagene. Kjennetegn ved øvingslærerne samt deres vurderinger av oppgaven

som øvingslærer, samarbeidet med institusjonene og studentenes arbeid i praksis vil bli presentert. I tillegg skal vi se på trekk ved øvingsbarnehagene, som andel pedagogisk ansatte, fordeling etter størrelse med mer. Styrernes vurderinger av samarbeidet med utdanningsinstitusjonene når det gjelder praksisavtalen vil også bli presentert.

Utvalg

Datamaterialet for denne rapporten er en spørreundersøkelse rettet til øvingslærere i norske øvingsbarnehager. Undersøkelsen ble gjennomført våren 2009 av Senter for Profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo i samarbeid med TNS Gallup.

Som utgangspunkt for undersøkelsen ble det gjort et utvalg på åtte høgskoler. Det ble deretter gjort et totalutvalg av øvingsbarnehager knyttet til disse høgskolene. Totalt ble det sendt ut spørreskjema til 378 øvingsbarnehager, hvorav 4 forsendelser ble returnert fordi barnehagen hadde opphørt eller liknende. Styrer i øvingsbarnehagene fikk tilsendt spørreskjemaer, sammen med et følgebrev med informasjon om undersøkelsen. Styrer ble bedt om å svare på et spørreskjema med spørsmål om kjennetegn ved barnehagen, slik som antall barn og de ansattes kvalifikasjoner. I tillegg fikk styrer et sett spørreskjema til øvingslærere og ble bedt om å fordele disse til minimum én og maksimum tre øvingslærere i barnehagen. Undersøkelsens design innebærer at vi ikke vet nøyaktig hvor mange øvingslærere som arbeider i hver av barnehagene som ble kontaktet. Vi kan derfor ikke si noe om eventuelle skjevheter i hvilke øvingslærere som har fått tilbud om å delta fra styrer eller hvor stor andel av øvingslærere innad i hver barnehage som valgte å delta. Slike mulige skjevheter er det viktig å ta høyde for i tolkningen av resultatene i rapporten.

Til sammen svarte minst én øvingslærer fra 264 ulike øvingsbarnehager, noe som tilsvarer en deltakelse på 71 prosent av øvingsbarnehagene (av et nettoutvalg på 374). Fra 254 barnehager fikk man også svar fra styrer. Dette tilsvarer en deltakelse på 68 prosent. Tabell 1 gir en oversikt over deltakelsen til barnehager etter lærestedet de er tilknyttet. Totalt er det 539 øvingslærere fra 264 barnehager, tilknyttet åtte ulike utdanningsinstitusjoner, som har svart på undersøkelsen. I tillegg er altså informasjon om barnehagene innhentet gjennom eget spørreskjema rettet til styrer. Senter for profesjonsstudier engasjerte TNS Gallup til å gjennomføre datainnsamlingen. Gallup anonymiserte dataene før de ble oversendt Senter for profesjonsstudier, slik at de enkelte barnehagene ikke var identifiserbare. Verken

førskolelærerstudenter eller ansatte ved utdanningsinstitusjonene er spurt i denne undersøkelsen.

Tabell 1 Oversikt over andel av de kontaktede øvingsbarnehagene som har deltatt i undersøkelsen, og antall øvingsbarnehager, styrere og øvingslærere som har svart samt antall førskolelærerstudenter totalt, etter lærested.

	Svarprosent barnehager (v/ styrer eller øvingslærer)	Antall barnehager (v/ styrer eller øvingslærer)	Antall styrere	Antall øvingslærere	Antall førskolelærerstudenter totalt høsten 2008
Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	58 %	29	29	61	717
Høgskolen i Bergen (HiB)	67 %	49	46	103	556
Høgskolen i Bodø (HiBo)	68 %	17	17	37	198
Høgskolen i Oslo (HiO)	75 %	72	68	134	1154
Høgskolen i Telemark (HiT)	71 %	39	37	84	180
Høgskolen i Vestfold (HiVe)	69 %	20	20	46	372
Høgskolen i Volda (HiV)	88 %	14	13	24	280
Universitetet i Stavanger (UiS)	73 %	22	22	49	413
Ukjent tilknytning		2	2	1	
Totalt	71 %	264	254	539	

Tabell 1 viser at et klart flertall av barnehagene som ble kontaktet valgte å delta i undersøkelsen. Deltakelsen varierer noe mellom lærestedene øvingsbarnehagene er tilknyttet. 58 prosent av øvingsbarnehagene tilknyttet Dronnings Mauds Minne har tatt del i undersøkelsen, mens 88 prosent av øvingsbarnehagene tilknyttet Høgskolen i Volda svarte på spørreskjema.

Forskjeller mellom læresteder

I den grad det er interessant, har vi sammenliknet øvingslærerne etter tilknytning til ulike læresteder. Forskjeller i gjennomsnittsverdier for øvingslærere tilknyttet de ulike

utdanningsinstitusjonene er blitt testet³. Bare signifikante og vesentlige differanser i gjennomsnitt for ulike variabler blir presentert i teksten. Alle gjennomsnitt som er signifikant ulike blir presentert i vedlegg 1, 2 og 3. Der data presenteres uten referanse til eventuelle ulikheter mellom øvingslærerne gruppert etter utdanningsinstitusjon, er ingen signifikante ulikheter funnet.

Rapportens oppbygning

Denne rapporten er todelt. Del 1 *Øvingslærerne* tar utgangspunkt i den delen av undersøkelsen som er rettet til øvingslærerne. Først presenteres enkelte kjennetegn ved øvingslærerne, som utdanningsbakgrunn og erfaring som øvingslærere. Deretter følger hvordan øvingslærerne oppfatter samarbeidet med utdanningsinstitusjonene, eget virke som øvingslærer, innholdet i studentenes praksis med mer.

Del 2 *Øvingsbarnehagene* består hovedsakelig av beskrivelser av de ulike barnehagene, som barnehagenes størrelse og personalsammensetningen i øvingsbarnehagene når det gjelder fagutdanning med mer. Styrerne er også inkludert her, og vi skal se styrernes utdanningsbakgrunn samt deres vurderinger av samarbeidet mellom barnehagen og utdanningsinstitusjon.

³ ANOVA-test og Scheffes post. hoc. test benyttet.

Del 1 Øvingslærerne

Øvingslærere har ansvar for en viktig del av førskolelærerstudentenes utdanning og læring. Gjennom veiledning skal øvingslærerne bidra til at førskolelærerstudentene omsetter teoretisk kunnskap til praktisk utførelse og også bidra til at studentene fortsetter sin videre utdanning med en forståelse av hva praksis som førskolelærer innebærer. Hva kjennetegner øvingslærerne og hvordan vurderer de samarbeidet med utdanningsinstitusjonene, førskolelærerstudentenes praksis og eget virke som øvingslærer? Vi forventer å finne at øvingslærerne har mer erfaring fra arbeid i barnehagen og oftere har tilleggsutdanning enn førskolelærere generelt. I tillegg til datamaterialet som danner grunnlag for denne rapporten, vil data fra andre undersøkelser bli benyttet til sammenlikning mellom øvingslærere og pedagogiske ledere generelt – først og fremst data fra prosjektet *Meistring av førskulelærerrolla i eit arbeidsfelt med lekmannspreg* (MAFAL)⁴. I slike tilfeller vil kilder bli oppgitt.

Kjennetegn ved øvingslærerne

Kapitlet om øvingslærerne begynner med å beskrive denne gruppen når det gjelder kjønnsfordeling, utdanning, arbeidserfaring og antall studenter veiledet. For å ha et sammenlikningsgrunnlag benyttes data fra andre kilder som beskriver pedagogiske ledere eller førskolelærere i norske barnehager generelt.

Kjønn

Vi vet fra andre undersøkelser at majoriteten av ansatte i norske barnehager er kvinner. Dette gjelder også blant pedagogisk ansatte. Hvordan er kjønnsfordelingen blant øvingslærerne? 91 prosent av øvingslærerne som deltar i denne spørreundersøkelsen er kvinner. Det er altså en svært liten andel mannlige øvingslærere. Dette er i tråd med kjønnsfordelingen blant pedagogisk ansatte i norske barnehager for øvrig (Gulbrandsen 2009). Er det noen ulikheter i andelene kvinnelige og mannlige øvingslærer når vi grupperer etter utdanningsinstitusjon? Barnehagene tilknyttet Dronning Mauds Minne Høgskole som

⁴ MAFAL-prosjektet gjennomførte våren 2009 en kvantitativ undersøkelse til et representativt utvalg pedagogiske ledere og assistenter i norske barnehager, samt styrere i de samme barnehagene. Det er data innhentet fra pedagogiske ledere som vil bli presentert her.

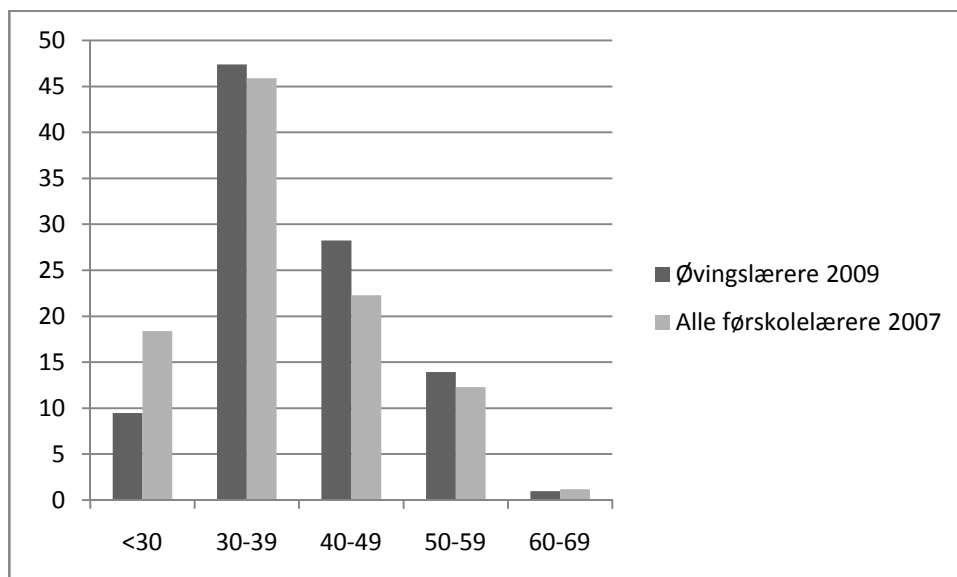
har besvart spørreundersøkelsen, har 9 mannlige av totalt 58 øvingslærere, noe som tilsvarer en andel menn på 15,5 prosent og andel kvinner på 84,5 prosent.

Øvingsbarnehagene tilknyttet Høgskolen i Bodø utmerker seg i motsatt retning, med 36 kvinnelige øvingslærere og en ubesvart, noe som gir 97,3 prosent kvinner, 0 prosent menn og 2,7 prosent ubesvart. For øvingsbarnehagene tilknyttet de øvrige utdanningsinstitusjonene ligger andelene kvinner/menn jevnt fordelt mellom disse to ytterpunktene. Fordi vi ikke har opplysninger om alle øvingslærere og det tallmessig blir små grupper når vi fordeler etter utdanningsinstitusjon, er det usikkerhet knyttet til disse tallene.

Alder

I starten av dette kapittelet skisserte vi enkelte forventninger til øvingslærerne når det gjelder erfaring fra yrkesutøvelsen. Vi forventer at øvingslærerne har lengre arbeidserfaring fra barnehage enn andre, og lengre yrkeserfaring tilsier høyere alder. Gjennomsnittsalderen blant øvingslærerne som er spurt i denne undersøkelsen er 40 år. Finner vi at øvingslærerne er eldre enn førskolelærere generelt?

Figur 1 Alder blant øvingslærere jamført med aldersfordeling til alle førskolelærere 2007 (tall hentet fra Gulbrandsen 2009). Prosentvis fordeling.

I figur 1 ser vi at alderskategorien under 30 år er underrepresentert blant øvingslærerne sammenliknet med alle førskolelærere i 2007, mens alderskategoriene for øvrig er svakt overrepresentert. Øvingslærerne er altså noe eldre enn førskolelærere generelt.

Utdanning

Øvingslærernes utdanningsbakgrunn er ikke spesifisert eksplisitt i *Rammeplan for førskolelærerutdanninga*. Imidlertid skal øvingslærerne veilede førskolelærerstudenter, og vi kan forvente å finne at øvingslærerne i tilsvarende eller større grad enn pedagogiske ledere generelt har utdanning som førskolelærere. Hvilken utdanningsbakgrunn har øvingslærerne?

Tabell 2 Utdanningsbakgrunn blant øvingslærere og pedagogiske ledere, prosentvis fordeling

	Førskolelærerutdanning	Annen pedagogisk utdanning	Annet/ingen**	Sum	N
Øvingslærere	99	1	0	100	507
Pedagogiske ledere*	89	3	8	100	1127

* fra MAFAL-undersøkelsen

**Kategoriene "Fagarbeiderutdanning" og "Ingen pedagogisk utdanning" fra MAFAL-undersøkelsen er her slått sammen.

Av tabell 2 ser vi at en svært stor majoritet blant øvingslærerne har utdanning som førskolelærere. Kun én prosent har oppgitt "Annen pedagogisk utdanning". Sammenliknet med pedagogiske ledere i norske barnehager ser vi at andelen med førskolelærerutdanning er høyere blant øvingslærerne – 89 prosent av pedagogiske ledere svarer at de har denne formen for utdanning. Den store andelen øvingslærere med førskolelærerutdanning er i tråd med hva vi forventer å finne for en gruppe barnehageansatte som veileder førskolelærerstudenter.

Øvingslærerne er også blitt spurt om de har tatt noen form for tilleggsutdanning etter fullført førskolelærerutdanning. Som tidligere beskrevet forventer vi at øvingslærerne i større grad enn andre med tilsvarende utdanningsbakgrunn og samme stillingstype har tilleggsutdanning.

Tabell 3 Har du tatt noen form for tilleggsutdanning, prosentvis fordeling

	Øvingslærere	Pedagogiske ledere (MAFAL)
Ja	54	41
Nei	46	60
Sum	100	101
N	513	1055

Sammenliknet med pedagogiske ledere som er spurt i MAFAL-prosjektet, ser vi at flere blant øvingslærerne har tatt tilleggsutdanning - 52 prosent av øvingslærerne svarer at de har tatt tilleggsutdanning, og kun 36 prosent av pedagogiske ledere generelt svarer at de har tatt tilleggsutdanning.

I tabell 4 under ser vi type tilleggsutdanning og andel øvingslærere som oppgir at de har tatt denne utdanningen:

Tabell 4 Type tilleggsutdanning blant øvingslærere, prosentvis fordeling

Videreutdanning for allmenn- og førskolelærere	47
Overgang barnehage/skole, halvårig videreutdanning for førskolelærere	15
Videreutdanning, spesialpedagogikk	12
Spesialpedagogikk, 1. Avd.	6
Andre pedagogiske fag	11
Musikk, idrett, forming o.a.	4
Annet	5
Sum	100
N	257

Vi så tidligere at 52 prosent oppgir at de har tatt tilleggsutdanning etter fullført førskolelærerutdanning. Av disse har 47 prosent tatt Videreutdanning for allmenn- og førskolelærere. Videre ser vi at dersom vi legger sammen andelene for de ulike pedagogiske fagene, har 44 prosent tatt slik tilleggsutdanning. 4 prosent har tatt tilleggsutdanning i spesifikke fag, som musikk, idrett eller forming, og 5 prosent oppgir at de har tatt tilleggsutdanning i andre fag (kalt Annet i tabell 4 – eksempler på disse fagene er økonomi, ledelse oa.). Til sammen har altså 91 prosent av de som har tatt tilleggsutdanning tatt denne i pedagogiske fag.

Arbeidserfaring og antall studenter veiledet

Tidligere så vi at øvingslærerne er noe eldre enn pedagogiske ledere generelt. Dette er i tråd med hva vi forventer, ettersom alder henger sammen med arbeidserfaring og vi forventer at øvingslærerne har mer arbeidserfaring fra barnehagen. Men det kan jo også være slik at noen har vært yrkesaktive i andre yrker eller vært periodevis ikke-yrkesaktive. I denne delen av rapporten skal vi se hvor lang arbeidserfaring fra barnehage øvingslærerne har, hvor

lenge de har jobbet som øvingslærere og hvor lenge de jobbet i barnehage før de ble øvingslærere. I tillegg til disse tallene skal vi se hvor mange studenter øvingslærerne har veiledet siste år.

I gjennomsnitt har øvingslærerne som har besvart denne undersøkelsen jobbet 13,2 år i barnehage. Det samme tallet for pedagogiske ledere fra MAFAL-undersøkelsen er 11,6 år. Øvingslærerne har altså gjennomsnittlig jobbet 1,4 år lenger i barnehage enn pedagogiske ledere generelt. Hvor mange års erfaring har respondentene som øvingslærere, og hvor lenge jobbet de i barnehage før de ble øvingslærere? Øvingslærerne har gjennomsnittlig 5,8 års erfaring som øvingslærere, og de jobbet i gjennomsnitt 7,4 år i barnehage før de ble øvingslærere.

Øvingslærerne ble spurt om hvor mange studenter de veiledet våren 2009. Gjennomsnittet er 2,2 studenter, og over 60 prosent av øvingslærerne svarer at de veiledet én eller to førskolelærerstudenter våren 2009. Dette betyr at noen få har veiledet flere, men majoriteten veiledet en eller to studenter.

Øvingslærerne har altså lang erfaring fra arbeidet i barnehagen, og de fleste har jobbet lenge før de begynte som øvingslærere. Våren 2009 veiledet majoriteten av øvingslærerne en eller to studenter.

Arbeidet som øvingslærer

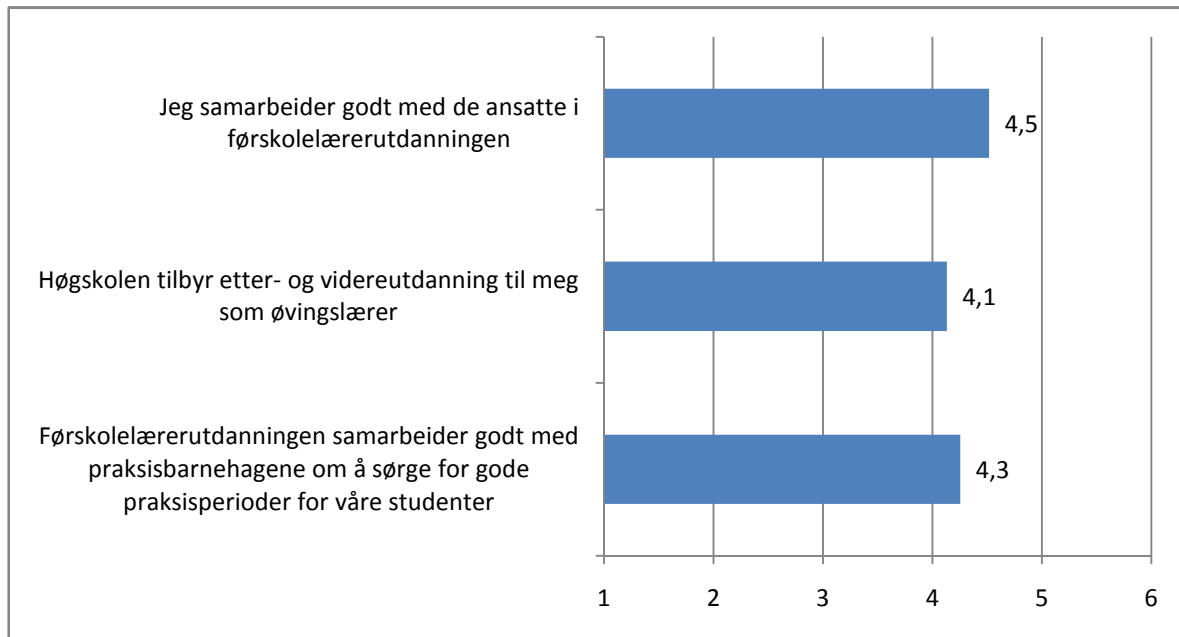
Frem til nå har vi sett på kjennetegn ved gruppen øvingslærere, som kjønnsfordeling, utdanning og arbeidserfaring samt antall studenter veiledet. Hvordan vurderer øvingslærerne samarbeidet med utdanningsinstitusjonene, studentenes arbeid med praksis og praksisperiodenes innhold?

Vurdering av utdanningsinstitusjonene

Øvingslærerne er blitt spurt om hvordan de vurderer ulike aspekter ved utdanningsinstitusjonenes arbeid med førskolelærerstudentenes praksisperioder. Først skal vi se på hvordan øvingslærerne vurderer samarbeidet generelt, før vi ser nærmere på enkelte konkrete forhold.

Øvingslærerne ble bedt om å ta stilling til tre påstander som berører samarbeidet med utdanningsinstitusjonene. Svaralternativene var en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 2 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 2 Påstander om samarbeid, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

Av figur 2 ser vi at øvingslærerne vurderer eget samarbeid som noe bedre enn førskolelærerutdanningens samarbeid, men at gjennomsnittlige verdier går i retning av enig for begge. Øvingslærerne vurderer altså samarbeidet som godt. I noe mindre grad opplever øvingslærerne at utdanningsinstitusjonen tilbyr etter- og videreutdanning.

Er det noen signifikante ulikheter mellom de ulike utdanningsinstitusjonene på disse tre spørsmålene om samarbeid og etter- og videreutdanning? Øvingslærerne ble gruppert etter tilknytning til utdanningsinstitusjon, og gjennomsnittlige verdier for hver av disse gruppene ble testet for å se etter signifikante ulikheter. I det følgende vil disse presenteres⁵.

⁵ Se vedlegg 1 for alle signifikante forskjeller i gjennomsnittsverdier

For variabelen *Jeg samarbeider godt med de ansatte i førskolelærerutdanningen* viser nærmere testing at det ikke er signifikante ulikheter mellom øvingslærerne tilknyttet de ulike utdanningsinstitusjonene.

For variabelen *Høgskolen tilbyr etter- og videreutdanning til meg som førskolelærer* finner vi flere signifikante forskjeller. Den største signifikante ulikheten finner vi mellom praksisbarnehagene som er tilknyttet Dronning Mauds Minne Høgskole og praksisbarnehagene som er tilknyttet Universitetet i Stavanger. Gjennomsnittlig verdi for øvingslærerne tilknyttet Dronning Mauds Minne Høgskole er 4,6, og den samme verdien for øvingslærerne tilknyttet Universitetet i Stavanger er 3. Øvingslærerne tilknyttet Dronning Mauds Minne Høgskole svarer altså i større grad enn øvingslærerne tilknyttet Universitetet i Stavanger at de får tilbud om etter- og videreutdanning, med en differanse på 2,5 – noe som må anses som en vesentlig differanse.

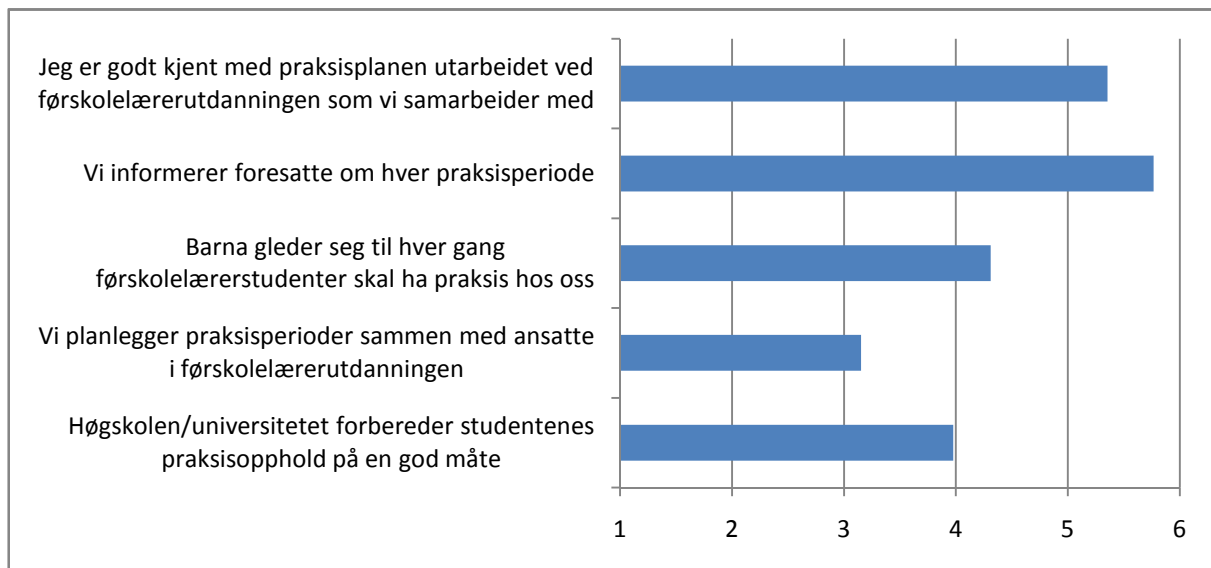
For variabelen *Førskolelærerutdanningen samarbeider godt med praksisbarnehagene om å sørge for gode praksisperioder for våre studenter* finner vi signifikante skiller mellom Høgskolen i Telemark og Høgskulen i Volda, og Høgskolen i Telemark og Dronning Mauds Minne Høgskole. Gjennomsnittet for øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Telemark er 3,9 og for Høgskulen i Volda 4,9, noe som gir en differanse på 1. Gjennomsnittet for øvingslærerne tilknyttet Dronning Mauds Minne Høgskole er 4,7, og differansen mellom Høgskolen i Telemark og Høgskulen i Volda blir dermed 0,8. Øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Telemark mener altså i noe mindre grad enn øvingslærerne tilknyttet Høgskulen i Volda og Dronning Mauds Minne Høgskole at førskolelærerutdanningen samarbeider godt.

Til tross for enkelte signifikante forskjeller mellom øvingslærerne gruppert etter tilknytning til utdanningsinstitusjon, er det viktigste i denne sammenheng å understreke at ulikhetene er relativt små. Gjennomsnittsverdiene som blir presentert i figur 2 gir et godt bilde av øvingslærernes vurdering av samarbeid med utdanningsinstitusjonene.

Forberedelse til praksis

Øvingslærerne ble bedt om å ta stilling til ulike påstander vedrørende forberedelse til praksis. Svaralternativene var en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 3 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 3 Påstander om forberedelse til praksis, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

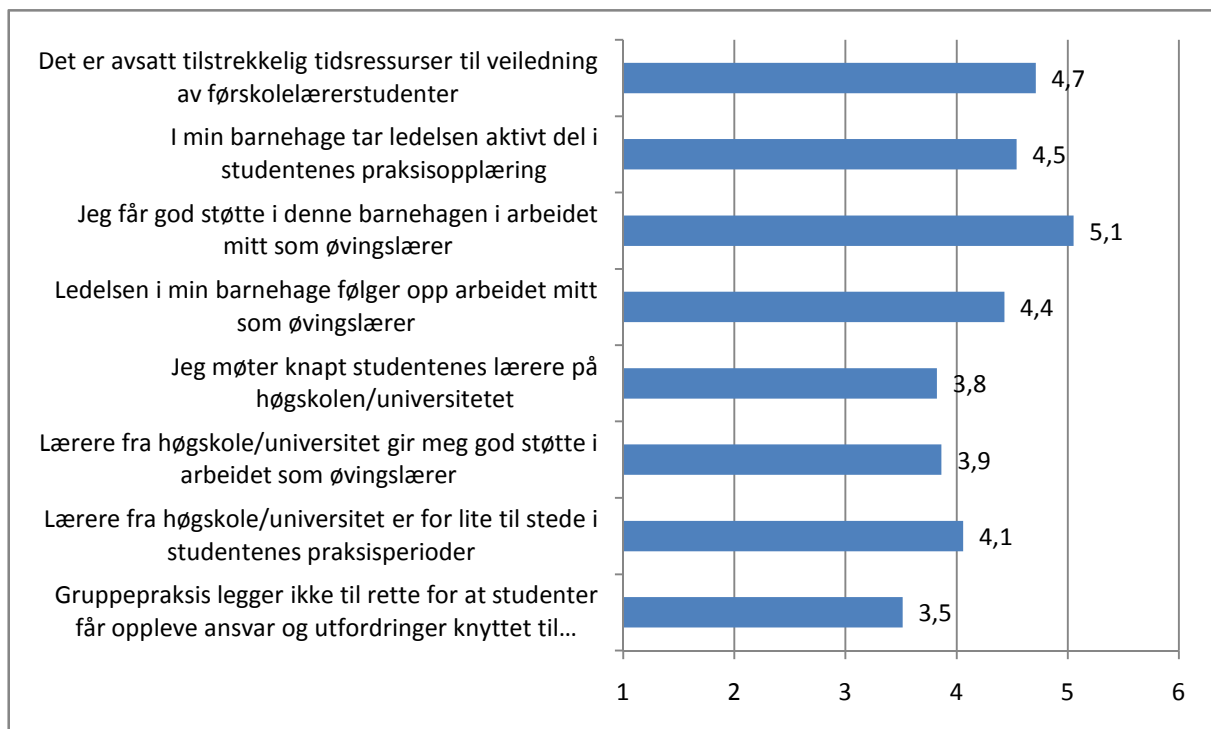
I figur 3 ser vi at øvingslærerne svarer at de informerer foresatte og at de selv er godt kjent med praksisplanen utarbeidet ved førskolelærerutdanningen. Øvingslærerne sier seg i mindre grad enige i utsagnet om at utdanningsinstitusjonene forbereder studentenes praksisopphold på en god måte, og i enda mindre grad at de planlegger praksisperioden sammen med ansatte ved utdanningen.

Viktigst å merke seg er at det også her for det meste er gode vurderinger, og noen nøytrale som vi finner mot midten av skalaen. Vi kan se også her at øvingslærerne vurderer eget arbeid som noe bedre enn utdanningsinstitusjonenes arbeid.

Støtte i gjennomføringen av praksisperioden

Øvingslærerne er bedt om å ta stilling til ulike påstander som handler om hvilken støtte de opplever at de får underveis i gjennomføringen av førskolelærerstudentenes praksisperioder. Svaralternativene var en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 4 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 4 Påstander om støtte i gjennomføring av praksis, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

I figur 4 kan vi se at de fire øverste påstandene omhandler barnehagens støtte til øvingslærerne i gjennomføringen av studentenes praksisperioder. Gjennomsnittsverdiene er jevnt over høye. Øvingslærerne opplever altså at de får god støtte fra barnehagene.

De tre neste påstandene omhandler støtte fra lærerne ved utdanningsinstitusjonene, og her ser vi at gjennomsnittsverdiene fremdeles går i retning av *enig*, men er noe lavere enn for de foregående fire påstandene som omhandlet barnehagens støtte.

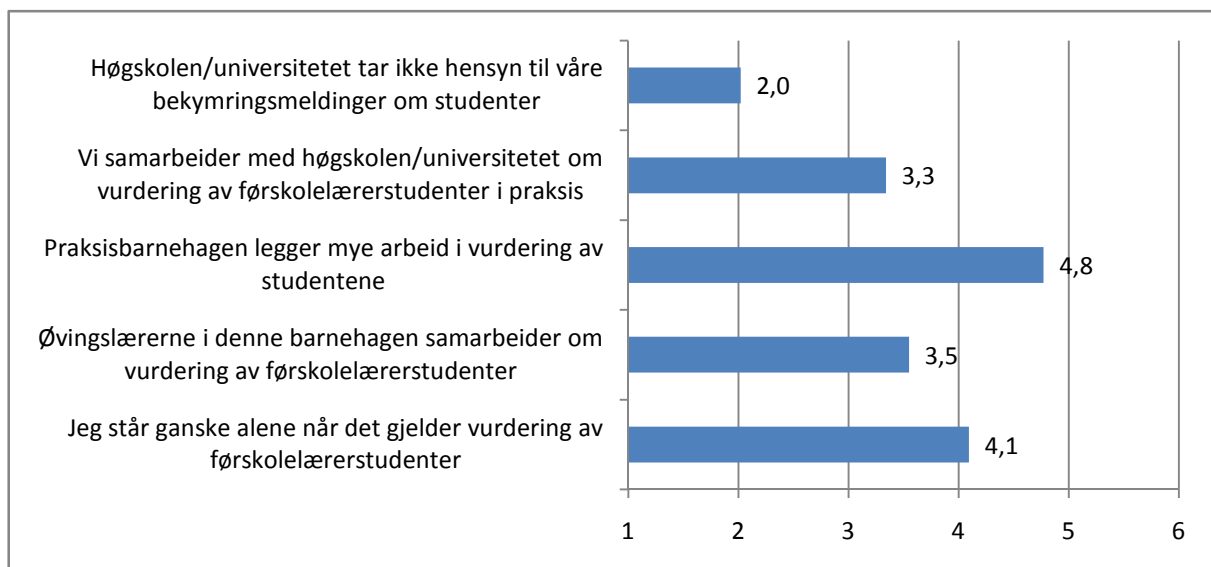
Den siste påstanden handler om gruppepraksis, og her ser vi at øvingslærerne i gjennomsnitt svarer i retning av *enig*, men nære den nøytrale midten av skalaen.

Som tidligere finner vi at øvingslærerne jevnt over gir gode vurderinger. Vi ser også at øvingslærerne vurderer barnehagen som mer støttende enn lærerne ved utdanningsinstitusjonene.

Støtte i vurdering av studentene

Hvordan opplever øvingslærerne vurderingen av studentene? Øvingslærerne er blitt bedt om å ta stilling til påstander som handler om støtte i vurdering av studentene, fra barnehagen og fra høgskole/universitet. Svaralternativene var en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 5 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 5 Påstander om vurdering av studentene, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

Øverst i figur 5 ser vi at øvingslærerne i gjennomsnitt sier seg relativt uenige i påstanden om at høgskolen/universitet ikke tar hensyn til bekymringsmeldinger om studenter. Neste påstand omhandler samarbeid med utdanningsinstitusjonen om vurdering av studenter, og vi ser at gjennomsnittsverdien her ligger litt over den nøytrale midten av skalaen, i retning av *enig*. Praksisbarnehagene legger mye arbeid i vurdering av studentene, her er gjennomsnittsverdien den høyeste for disse påstandene. Samtidig er gjennomsnittet mot midten av skalaen for hvorvidt øvingslærerne i barnehagen samarbeider – men her er det vanskelig å si om dette skyldes at øvingslærerne ikke samarbeider i særskilt stor grad, eller at det kun er én øvingslærer i barnehagen. I noe større grad svarer øvingslærerne at de står ganske alene i vurderingen av førskolelærerstudentene.

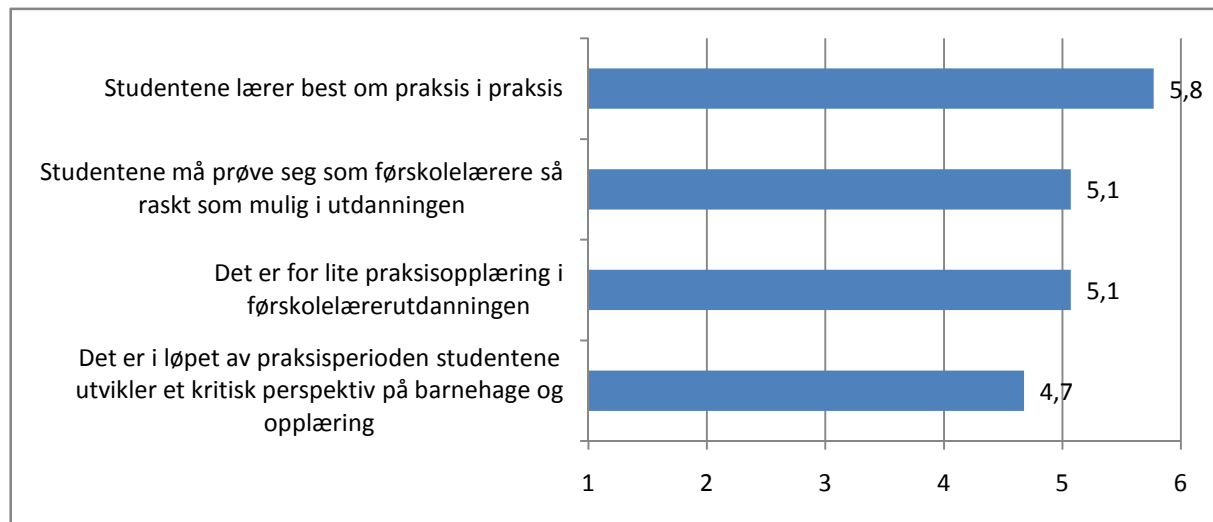
Samlet ser vi at barnehagenes arbeid får en god vurdering. Dette er i tråd med hva vi har sett tidligere. Viktigst er det å merke seg at enigheten er liten i den første påstanden, noe som når det forekommer må sies å være en sentral del av øvingslærernes tilbakemeldinger til utdanningsinstitusjonene.

Praksisperioden, innhold og rammeplanen

Formålet med førskolelærerstudentenes praksisperiode er spesifisert i *Rammeplan for førskolelærerutdanninga*, men hva mener øvingslærerne om betydningen av praksis for studentenes læring? Først i denne delen skal vi se hvordan øvingslærerne vurderer betydningen av praksis, før vi ser på konkrete læringsmål og øvingslærernes vurdering av studentenes øving/læring i disse.

Øvingslærerne er blitt bedt om å ta stilling til påstander som handler om betydningen av praksis for førskolelærerstudentenes utdanning. Svaralternativene var en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 6 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 6 Påstander om betydningen av praksis for førskolelærerstudentenes utdanning, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

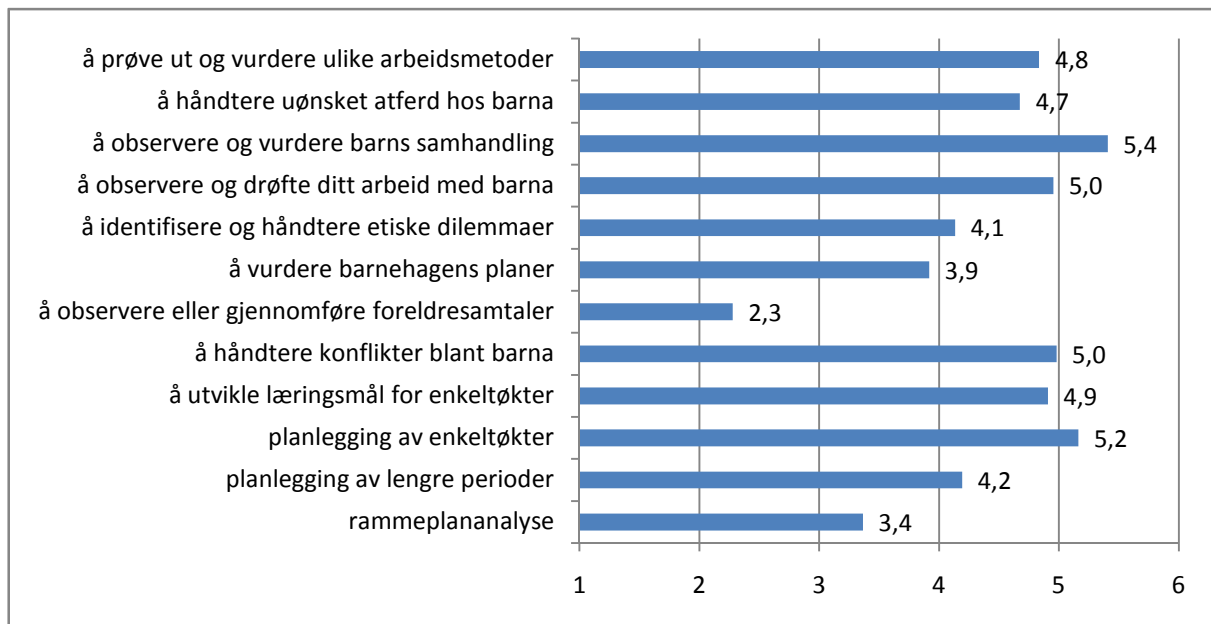

I figur 6 ser vi at øvingslærerne sier seg nær unisont enige i påstanden *Studentene lærer best om praksis i praksis*. For de øvrige påstandene er gjennomsnittsverdiene også i klar retning av enig, med den laveste verdien for påstanden om at det er for lite praksisopplæring.

Samlet vurderer øvingslærerne betydningen av praksis i førskolelærerutdanningen som stor, og de mener at det er viktig at studentene har praksis så raskt som mulig i utdanningen.

I hvilken grad mener øvingslærerne at studentene for øving/trening i spesifikke læringsmål? Øvingslærerne er blitt bedt om å ta stilling til påstander som handler om. Svaralternativene var en skala fra 1 Ingen til 6 Svært mye. I figur 7 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 7 Påstander om hvor mye trening eller øvelse førskolelærerstudentene får i spesifikke læringsmål, på en skala fra 1 Ingen til 6 Svært mye. Gjennomsnitt.

Verdiene er jevnt over høye på alle delspørsmålene. Øvingslærerne mener altså at førskolelærerstudentene får mye trening i å prøve ut og vurdere ulike arbeidsmetoder, å observere og vurdere barns samhandling og å planlegge enkeltøkter. Enkelte delspørsmål peker seg imidlertid ut med lavere verdier. Dette er særlig punktet *å observere eller gjennomføre foreldresamtaler*, men også *rammeplananalyse*, *å vurdere barnehagens planer*, *å identifisere og håndtere etiske dilemmaer* og *planlegging av lengre perioder*. Et av punktene som nevnes i *Rammeplan for førskolelærerutdanninga* handler om arbeid med foreldre og foresatte, og i dette arbeidet mener øvingslærerne at studentene får mindre eller lite øvelse. Felles for delspørsmålene som øvingslærerne mener at studentene får mye trening i, er at de er deler av barnehagens daglige og rutinemessige arbeid. Likedan kan det se ut til at felles for delspørsmålene som førskolelærerstudentene får mindre trening i, er at dette er sider ved arbeidet i barnehagen som forekommer sjeldnere. Dette er også arbeidsoppgaver som inkluderer overordnede analyser av arbeidet i barnehagen og arbeid med barna. Samlet sett kan det se ut til at studentene blir raskt inkludert i barnehagens

daglige drift, men i mindre grad deltar i den delen av driften som retter seg mot foreldre eller som omfatter langsiktig arbeid.

Er det noen ulikheter i hvilke av de ovennevnte punktene førskolelærerstudentene får mye eller lite trening/øvelse i, gruppert etter tilhørighet til utdanningsinstitusjon?⁶

For spørsmålet om å *vurdere barnehagens planer* finner vi at gjennomsnittet for øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Vestfold er signifikant forskjellig fra det samme for øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Volda. Gjennomsnittet for den første gruppen er 4,5 og for den siste 3,3, noe som gir en differanse på 1,2. Øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Vestfold mener altså i større grad at deres studenter får øvelse/trening i å vurdere barnehagens planer.

For spørsmålet om å *håndtere konflikter blant barna* finner vi at gjennomsnittet for øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Volda er signifikant forskjellig fra den samme verdien for Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Bodø. Gjennomsnittet for Høgskolen i Volda er 3,2, og henholdsvis 1,8, 2 og 1,8 for Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Bodø. Gjennomsnittet for øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Volda er dermed mellom 1,4 og 1,2 høyere enn gjennomsnittene for øvingslærerne tilknyttet de øvrige tre utdanningsinstitusjonene. Øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Volda mener altså at deres studenter i større grad får trening/øvelse i å håndtere konflikter blant barna.

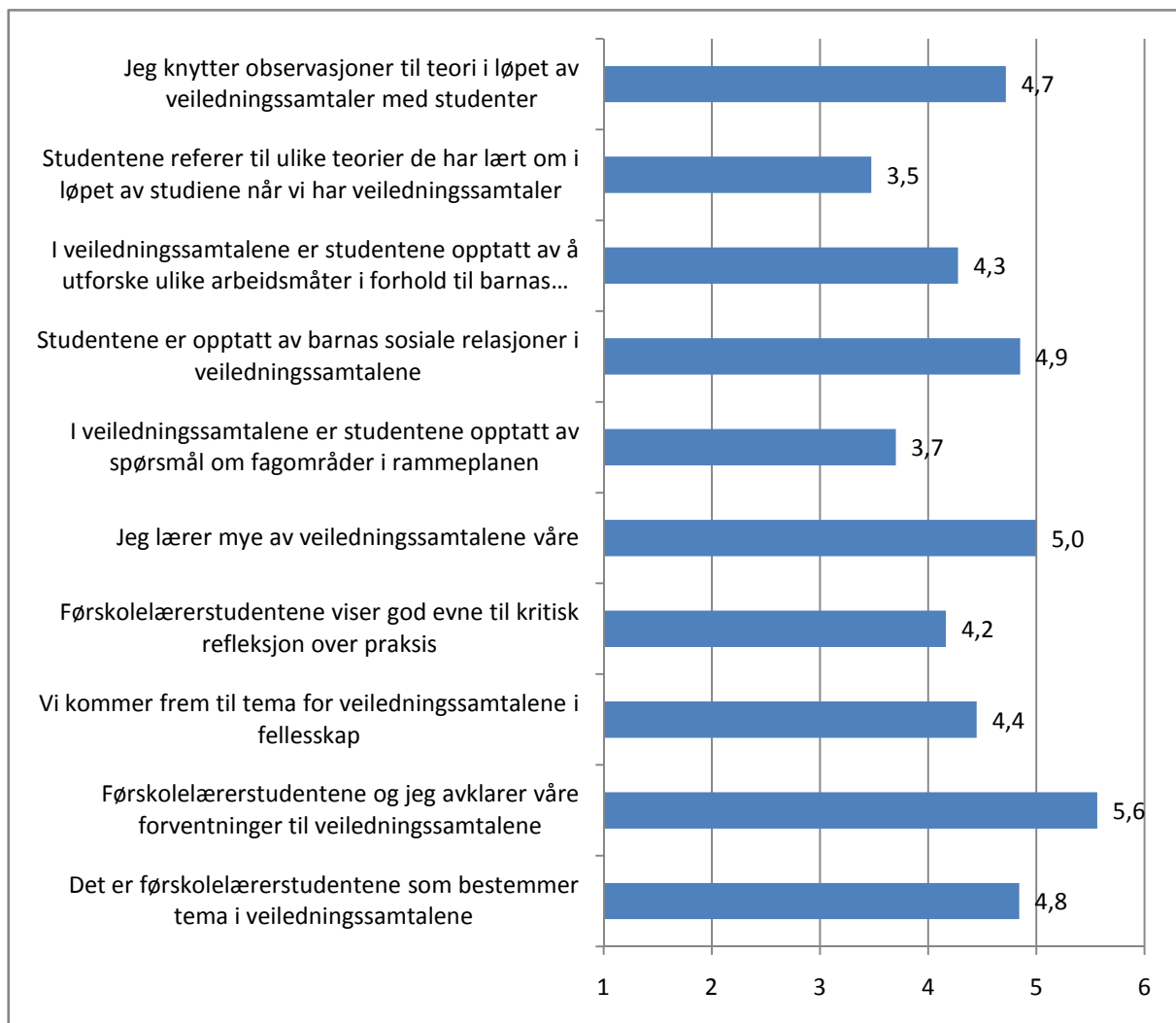
Tidligere så vi i figur 7 gjennomsnittsverdier for hele utvalget øvingslærere på disse ulike spørsmålene. Som vi ser ovenfor, er det noe ulikhet når vi grupperer etter tilknytning til utdanningsinstitusjon, men de fleste av disse forskjellene er små.

⁶ Se vedlegg 2 for alle signifikante forskjeller

Veiledning av studenter

Vi skal nå se på enkelte trekk ved veiledningsarbeidet, samarbeidet mellom førskolelærerstudentene og øvingslærerne, og øvingslærernes vurdering av studentenes læring. Øvingslærerne ble bedt om å svare hvor ofte de mente enkelte utsagn om veiledning forekom på en skala fra 1 Aldri til 6 Svært ofte. I figur 8 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 8 Påstander om hvor mye trening eller øvelse førskolelærerstudentene får i spesifikke læringsmål, på en skala fra 1 Ingen til 6 Svært mye. Gjennomsnitt.

Av figur 8 ser vi at lavest gjennomsnittsverdi finner vi for utsagnet om at *Studentene referer til ulike teorier de har lært om når vi har veiledningssamtaler*, fulgt av utsagnet *I veiledningssamtalene er studentene opptatt av spørsmål om fagområder i rammeplanen*.

Tidligere så vi at øvingslærerne rapporterte at førskolelærerstudentene i størst grad får trening i de av barnehagens gjøremål som er en del av den daglige driften. Da er det kanskje

ikke så merkelig at vi finner disse temaene igjen i veiledningssamtalene. Øvingslærerne rapporterer videre at de selv ofte knytter observasjon til teori i løpet av veiledningssamtalene.

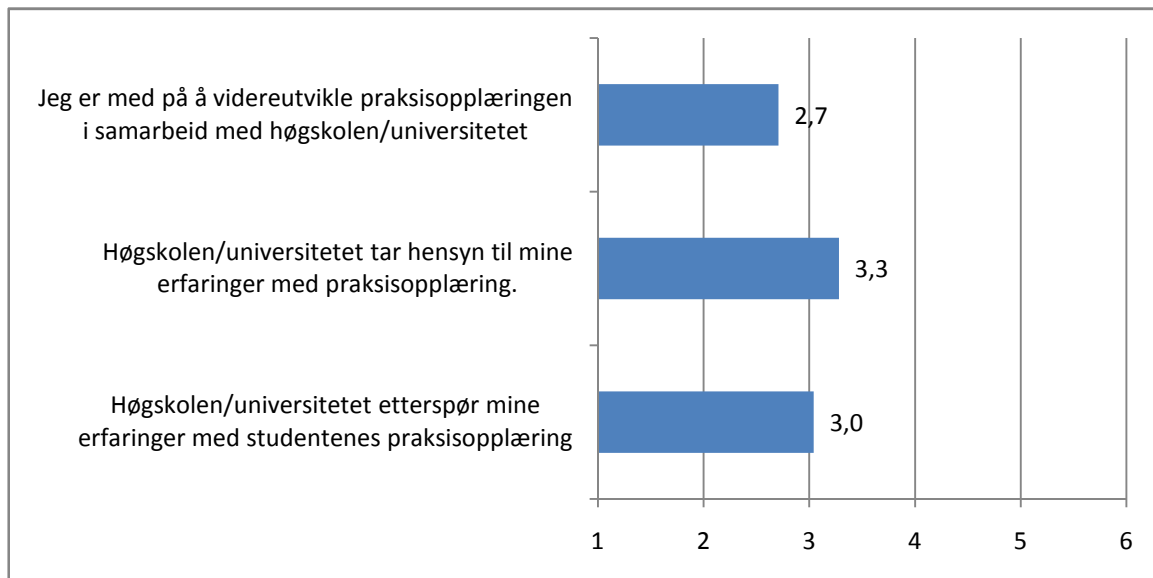
Den høyeste gjennomsnittsverdien finner vi for felles avklaring av forventninger til veiledningssamtale og deretter for øvingslærernes læringsutbytte av veiledningssamtalene.

Samlet sett er konklusjonen at øvingslærerne mener innholdet i utsagnene ovenfor er temmelig eller svært ofte forekommende.

Etterarbeid

Øvingslærerne ble bedt om å vurdere påstander om etterarbeid etter praksisperioden. Opplever de at de er med på å videreutvikle praksisopplæringen, at høgskolen/universitetet etterspør/tar hensyn til deres erfaringer med studentenes praksisopplæring eller at deres erfaringer er etterspurt? Svaralternativene var en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Figur 9 viser gjennomsnittlige verdier.

Figur 9 Påstander om etterarbeid, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

Vi kan se av figur 9 at øvingslærerne bare i liten grad svarer at de er med på å videreutvikle praksisopplæringen. Gjennomsnittet for de to neste påstandene er noe høyere, men fremdeles plasser noe under midt på skalaen.

Analysen viser også at det for en av disse variablene er forskjeller mellom lærestedene⁷.

For variabelen *Høgskolen/universitetet etterspør mine erfaringer med studentenes praksisopplæring* finner vi signifikante forskjeller mellom øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Volda på den ene siden og øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Vestfold på den andre siden. Verdiene for Høgskolen i Volda er 4,2, og henholdsvis 2,8, 2,6 og 2,7 for Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Vestfold. Differansene i gjennomsnitt spenner fra 1,4 til 1,5. Øvingslærere tilknyttet Høgskolen i Volda opplever altså i større grad enn øvingslærere tilknyttet Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Vestfold at deres erfaringer med studentenes praksisopplæring er etterspurt av utdanningsinstitusjonen.

For de øvrige to variablene er det ingen signifikante forskjeller mellom øvingslærere gruppert etter tilknytning til utdanningsinstitusjon.

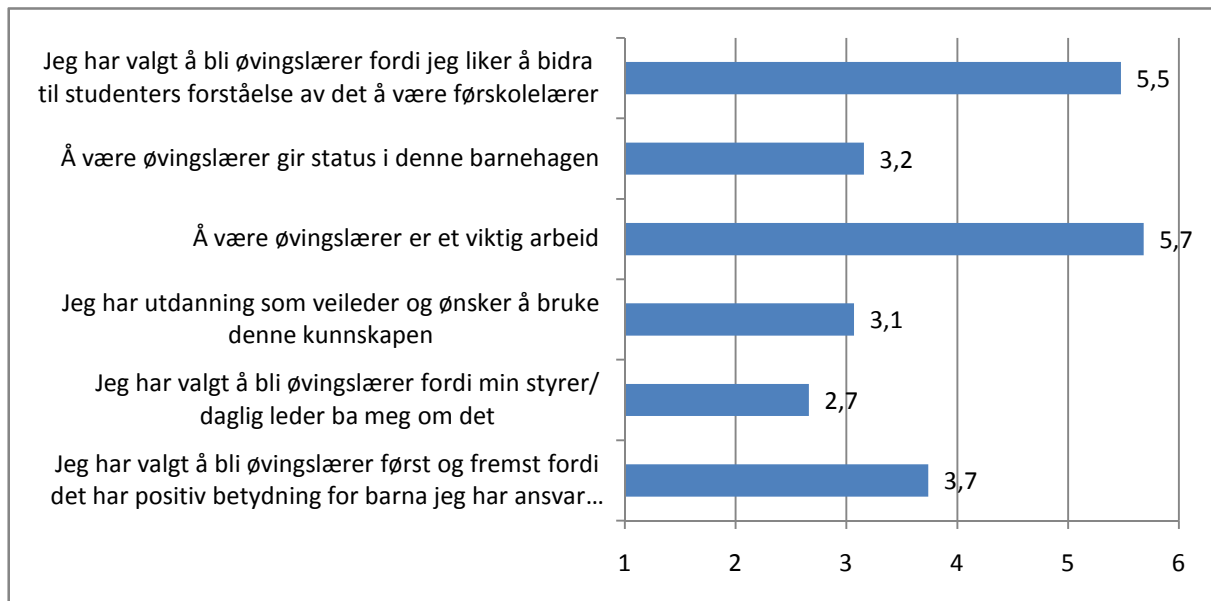
Samlet kan vi konkludere med at øvingslærerne ikke opplever at de er med på å videreutvikle praksisopplæringen i samarbeid med høgskole/universitet, eller at deres erfaringer blir særskilt etterspurt eller tatt hensyn til – øvingslærerne tilknyttet Høgskolen i Volda unntatt.

Eget virke som øvingslærer

Øvingslærerne ble spurt om egen motivasjon for å arbeide som øvingslærer, om de vurderer arbeidet som viktig og om de mener at bestemte aspekter ved det å være øvingslærer er viktige. Øvingslærerne ble bedt om å ta stilling til ulike påstander på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 10 under ser vi gjennomsnittsverdier.

⁷ Se vedlegg 3 for alle signifikante forskjeller mellom gruppene

Figur 10 Påstander om motivasjon for å arbeide som øvingslærer, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

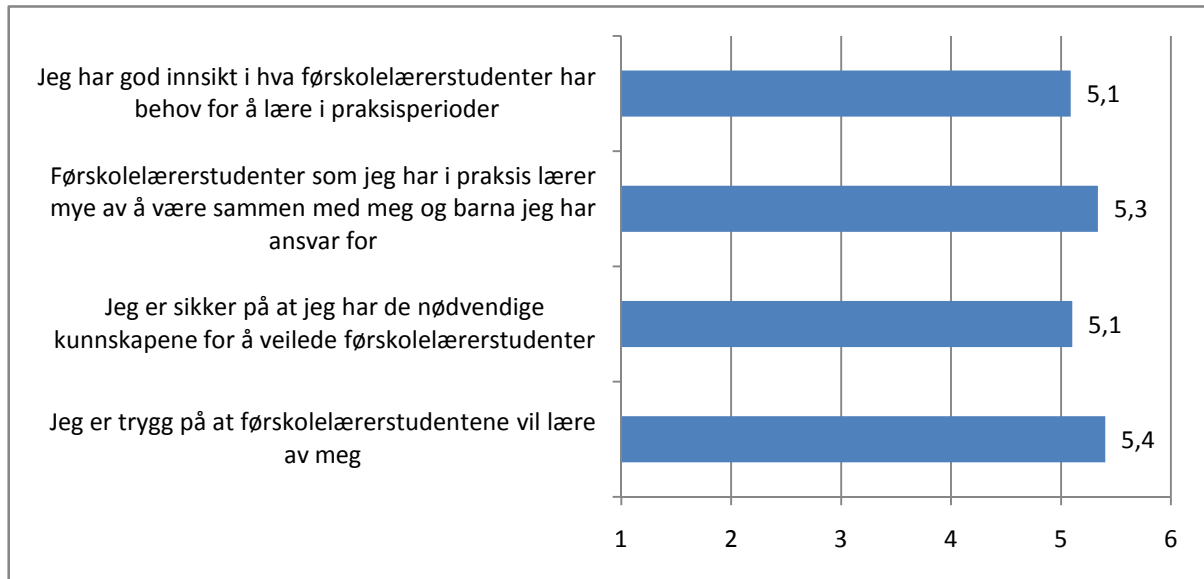

Øvingslærerne sier seg i svært stor grad enige i påstandene *Å være øvingslærer er et viktig arbeid* og *Jeg har valgt å bli øvingslærer fordi jeg liker å bidra til studenters forståelse av det å være førskolelærer*. For påstanden *Jeg har valgt å bli øvingslærer fordi min styrer/daglige leder ba meg om det* ser vi at øvingslærerne svarer svakt i retning av uenig, mens gjennomsnittsverdien for *Jeg har utdanning som veileder og ønsker å bruke denne kunnskapen* er nøytralt.

Samlet ser vi altså at øvingslærerne vurderer verdien av arbeidet i seg selv som viktig når det gjelder eget valg om å arbeide som øvingslærer – ekstern motivasjon fremheves ikke her.

Hvordan vurderer øvingslærerne sitt eget virke som øvingslærere – lærer studentene noe, og mener øvingslærerne at de har de nødvendige kunnskapene for å veilede? Øvingslærerne ble bedt om å ta stilling til påstander om egen kunnskap og læring på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. I figur 11 ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 11 Påstander om egen kunnskap og læring på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

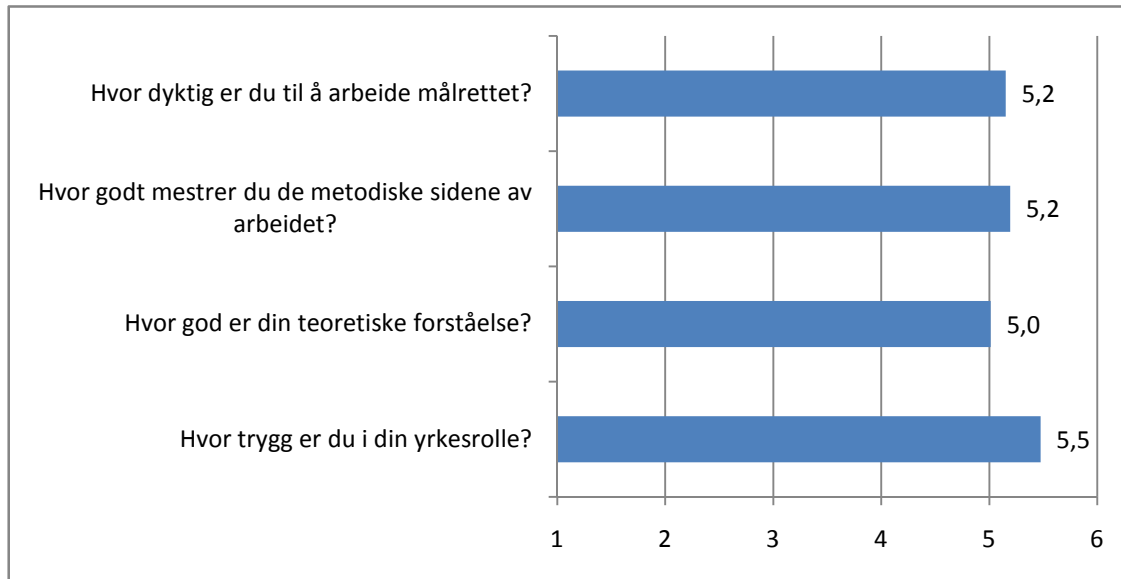

I figur 11 ser vi at øvingslærerne er trygge på at førskolelærerstudentene vil lære av dem – gjennomsnittlig verdi er 5,4. Likedan ser vi at øvingslærerne er sikre på at de har nødvendig kunnskap for å veilede, at førskolestudentene som de har i praksis lærer mye av å være sammen med dem og barna de har ansvar for, samt at øvingslærerne opplever at de har god innsikt i hva førskolelærerstudentene har behov for å lære i praksisperioder.

Samlet sett er øvingslærerne svært trygge på utøvelsen av sin rolle som veileder og at de har de nødvendige kunnskapene.

Øvingslærerne er også blitt spurt om hvordan de opplever egen faglig kompetanse. De ble bedt å svare på ulike spørsmål om egen faglig kompetanse på en skala fra 1 Slett ikke til 6 I meget stor grad. I figur 12 ser vi gjennomsnittlige verdier.

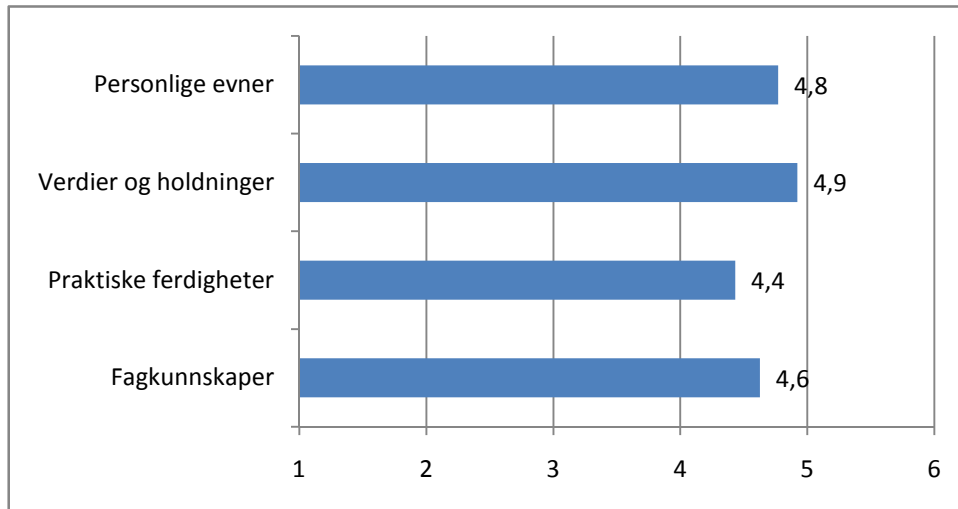
Figur 12 Spørsmål om egen kompetanse, på en skala fra 1 Slett ikke til 6 I meget stor grad. Gjennomsnittsverdier

Vi kan se i figur 12 at øvingslærerne i meget stor grad er trygge i sin yrkesrolle, at de opplever at de i meget stor grad har god teoretisk forståelse, mestrer de metodiske sidene av arbeidet og at de er dyktige til å arbeide målrettet.

I spørsmålet ovenfor ble øvingslærerne blant annet bedt om å svare på i hvilken grad de selv innehar ulike former for faglig kompetanse. Men hva svarer øvingslærerne når de blir spurt om hva som er viktig for å gjøre en god jobb i barnehagen? Øvingslærerne ble bedt om å vurdere betydningen av ulike evner og ferdigheter på en skala fra 1 Ikke viktig i det hele tatt til 5 Svært viktig. I figur 13 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 13 Vurdering av evner og egenskapers betydning på en skala fra 1 Ikke viktig i det hele tatt til 5 Svært viktig. Gjennomsnitt.

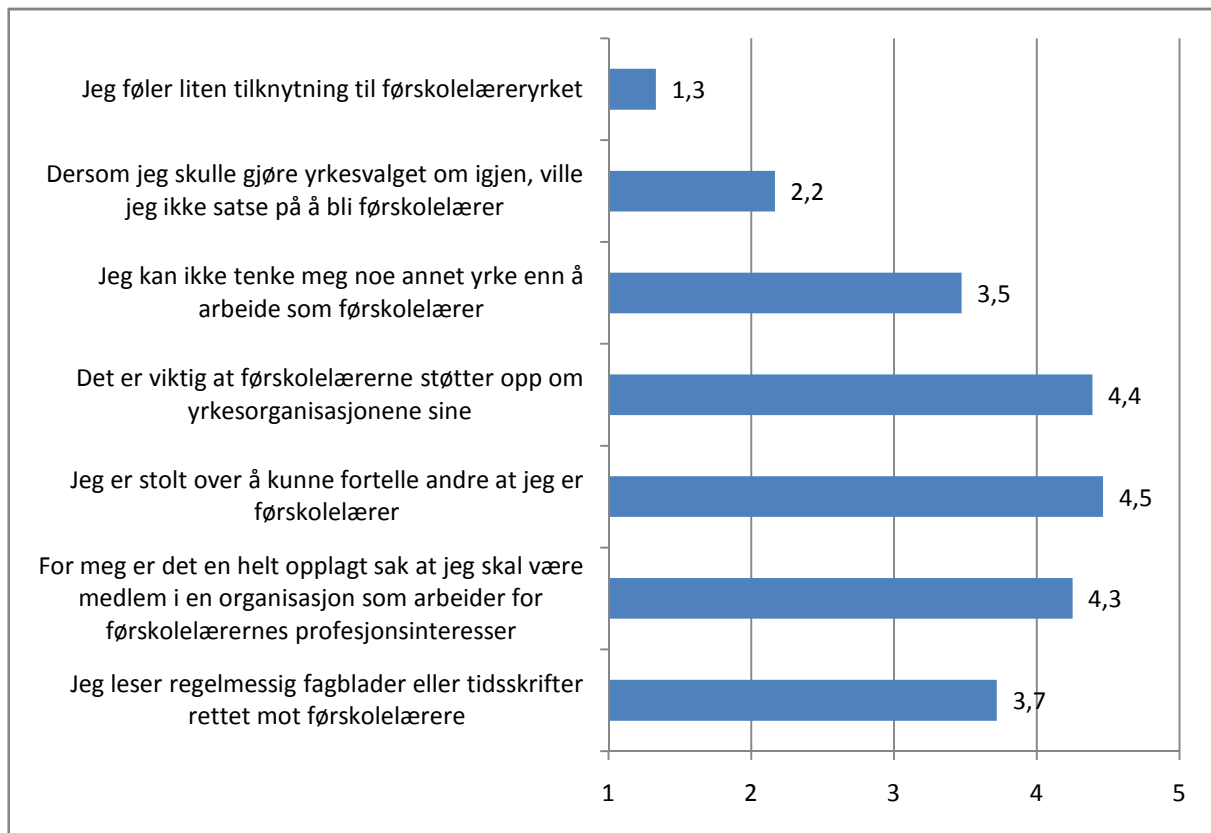

Vi kan se av figur 13 at *verdier og holdninger* og *personlige evner* fikk høyere oppslutning enn fagkunnskaper. Enigheten blant øvingslærerne om at verdier og holdninger og personlige evner er svært viktige for arbeid i barnehagen, er altså utbredt. Dette er egenskaper som er vanskelige å tilegne seg eller lære bort, og også egenskaper som er vanskelig evaluert. Det er her verdt å merke seg at fagkunnskaper ikke alene blir vurdert som viktigst, eller i det minste viktigere enn de to nevnte – til tross for at vi tidligere har sett at øvingslærerne er godt utdannet for sitt arbeide, at de mener at praksis er svært viktig for utdanningen, og at studentene lærer mye av øvingslærernes veiledning.

Tilknytning til førskolelærerprofesjonen

Som vi så tidligere, er 99 prosent av øvingslærerne utdannet som førskolelærere, i tillegg til at de er involvert i utdanningen av førskolelærere. Vi forventer derfor at øvingslærerne vil uttrykke sterk tilknytning til førskolelærerprofesjonen. Hvordan vurderer øvingslærerne selv sin profesjonstilhørighet? I det følgende skal vi se på noen variabler som på ulike vis måler øvingslærernes profesjonstilknytning og tilknytning til barnehagen som arbeidsplass. Øvingslærerne ble bedt om å ta stilling til påstander om profesjons- og yrkestilhørighet på en skala fra 1 Helt uenig til 5 Helt enig. I figur 14 under ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 14 Påstander om profesjons- og yrkestilhørighet på en skala fra 1 Helt uenig til 5 Helt enig. Gjennomsnitt.

I figur 14 ser vi at øvingslærerne er uenige i påstanden om liten tilknytning til førskolelæreryrket, og at de er enige i påstanden *Jeg er stolt over å kunne fortelle andre at jeg er førskolelærer*. Påstanden om ikke å tenke seg noe annet yrke får en verdi som er midt på skalaen, og øvingslærerne stiller seg dermed i gjennomsnitt nøytrale. Samlet uttrykker øvingslærerne relativt stor tilknytning til profesjonen og yrket, som vi forventet å finne.

I lys av øvingslærernes sterke tilknytning til førskolelærerprofesjonen og deres gode vurderinger av egen yrkesutførelse og virke som veiledere, virker det naturlig å forvente at de ser for seg å fortsette arbeidet i barnehagen. Hva sier øvingslærerne selv om fremtidsutsiktene? I tabell 5 under ser vi hvordan øvingslærerne har svart når de ble spurt om to år frem i tid.

Tabell 5 Arbeid i barnehage, skole eller annet to år frem i tid. Prosentvis fordeling

Om du tenker to år frem i tid, tror du at du da vil arbeide i...	Prosent
Barnehage	92
Skole	3
Annet	6
Sum	101
N	532

I tabell 5 ser vi at over 90 prosent av øvingslærerne svarer "Barnehage" på spørsmålet *Om du tenker to år frem i tid, tror du da at du vil arbeide i...* Dette støtter de øvrige funnene i rapporten her om at øvingslærerne uttrykker stor tilknytning til yrket og profesjonen som førskolelærere.

Oppsummering

I del 1 *Øvingslærerne* har vi sett at øvingslærerne er eldre, har lengre erfaring fra arbeid i barnehage og oftere enn pedagogiske ledere generelt har tilleggsutdanning. De fleste øvingslærerne veiledet én eller to studenter våren 2009.

Øvingslærerne er også blitt spurt om å vurdere utdanningsinstitusjonene og samarbeidet. Dette vurderer de som godt, og eget og barnehagens arbeid vurderes noe bedre enn utdanningsinstitusjonenes arbeid. Dette gjelder gjennomgående når øvingslærerne skal ta stilling ulike aspekter ved arbeidet som øvingslærer.

Enkelte punkter i rammeplanen får mindre oppmerksomhet enn andre, og basert på hvilke punkter som blir gitt mer oppmerksomhet ser det ut til at studentene enkelt innlemmes i barnehagens daglige drift, men i mindre grad inkluderes i langsiktig planleggingsarbeid eller arbeid rettet mot foreldre.

Når øvingslærerne skal vurdere eget virke, uttrykker de at de er svært trygge i rollen som øvingslærer og som førskolelærer. Slik trygghet lover godt for kvaliteten på veiledningen. Samtidig er det interessant å merke seg at øvingslærerne, som vurderer egen faglig

kompetanse som stor og det faglige utbyttet av praksisperioden som sentralt i utdanningen som førskolelærere, sidestiller *verdier og holdninger* og andre personlige egenskaper med fagkunnskaper. Men å sidestille personlige egenskaper med faglig kompetanse trenger ikke være motsetningsfylt – tilegnelse av verdier og holdninger kan sees som deler av utdanningen og veien mot det å bli førskolelærer.

Del 2 Øvingsbarnehagene

I det følgende skal vi se på øvingsbarnehagenes størrelse, fordeling av ansatte og enkelte trekk ved styrerne i øvingsbarnehagene. Vi starter med barnehagenes eierform i tabell 6.

Tabell 6 Barnehagenes eierform, prosentvis fordeling

	2002	2004	2008	Øvingsbarnehager 2009
Kommunen	56	57	53	49
Privat eier	35	35	41	46
Annen/ubesvart	10	8	6	5

De tre første kolonnene i tabell 6 er hentet fra Winsvold og Guldbrandsen (2009), mens den siste kolonnen er fra denne undersøkelsen. Det kan se ut til at barnehagene i denne undersøkelsen har en liten overvekt av private eiere i forhold til fordelingen blant barnehager i landet for øvrig. Men utvalget av øvingsbarnehager i datamaterialet er ikke nødvendigvis representativt med hensyn til eierform.

Øvingsbarnehagenes størrelse etter antall barn

Hvordan fordeler øvingsbarnehagene seg når det gjelder antall barn, sammenliknet med andre norske barnehager? Her vil antall barn bli brukt som et uttrykk for størrelse.

Gjennomsnittlig størrelse for øvingsbarnehagene som deltar i denne spørreundersøkelsen er 67 barn. I tabell 7 under ser vi øvingsbarnehagene og norske barnehager generelt etter antall barn.

Tabell 7 Øvingsbarnehagene etter antall barn, percentiler.

	1. d	2. d	3. d	4. d	5. d	6. d	7. d	8. d	9. d	N
2002*	16	21	25	30	35	43	49	56	65	389
2004*	17	20	25	31	37	44	53	61	70	710
2008*	15	21	29	36	46	54	62	70	83	699
Øvingsbarnehager 2009	32	45	52	57	63	72	80	87	103	247

*tall hentet fra Winsvold og Guldbrandsen 2009

Som vi kan se av tabell 7 ovenfor, har øvingsbarnehagene som deltar i denne undersøkelsen, gjennomgående høyere antall barn enn landsgjennomsnittet for barnehager i 2002, 2004 og 2008. Ut fra disse tallene ser det ut til at øvingsbarnehagene finnes blant de største barnehagene.

Antall øvingsstudenter sist år

Hvor mange øvingsstudenter har barnehagene i dette materialet? I gjennomsnitt hadde barnehagene 7 studenter sist år. Kun tjue prosent av øvingsbarnehagene hadde 10 eller flere studenter, mens hele tretti prosent hadde færre enn 4,2 førskolelærerstudenter sist år. Det er i liten grad forskjell mellom antall øvingsstudenter i barnehagen sist år og tilknytning til utdanningsinstitusjon. Kun differansen i gjennomsnitt mellom Høgskolen i Bodø og Universitetet i Stavanger er signifikant – gjennomsnittet for øvingsbarnehagene tilknyttet Høgskolen i Bodø er 4,4 og gjennomsnittet for øvingsbarnehagene tilknyttet Universitetet i Stavanger er 9,4. Øvingsbarnehagene tilknyttet Høgskolen i Bodø hadde altså i gjennomsnitt 5 færre studenter enn Universitetet i Stavanger sist år.

Faglig sammensetning blant barnehagenes ansatte

Hvilken utdanningsbakgrunn har styrerne i øvingsbarnehagene sammenliknet med styrere i norske barnehager forøvrig?

Tabell 8 Styrere i øvingsbarnehagene sammenliknet med styrere fra norske barnehager, prosentvis fordeling

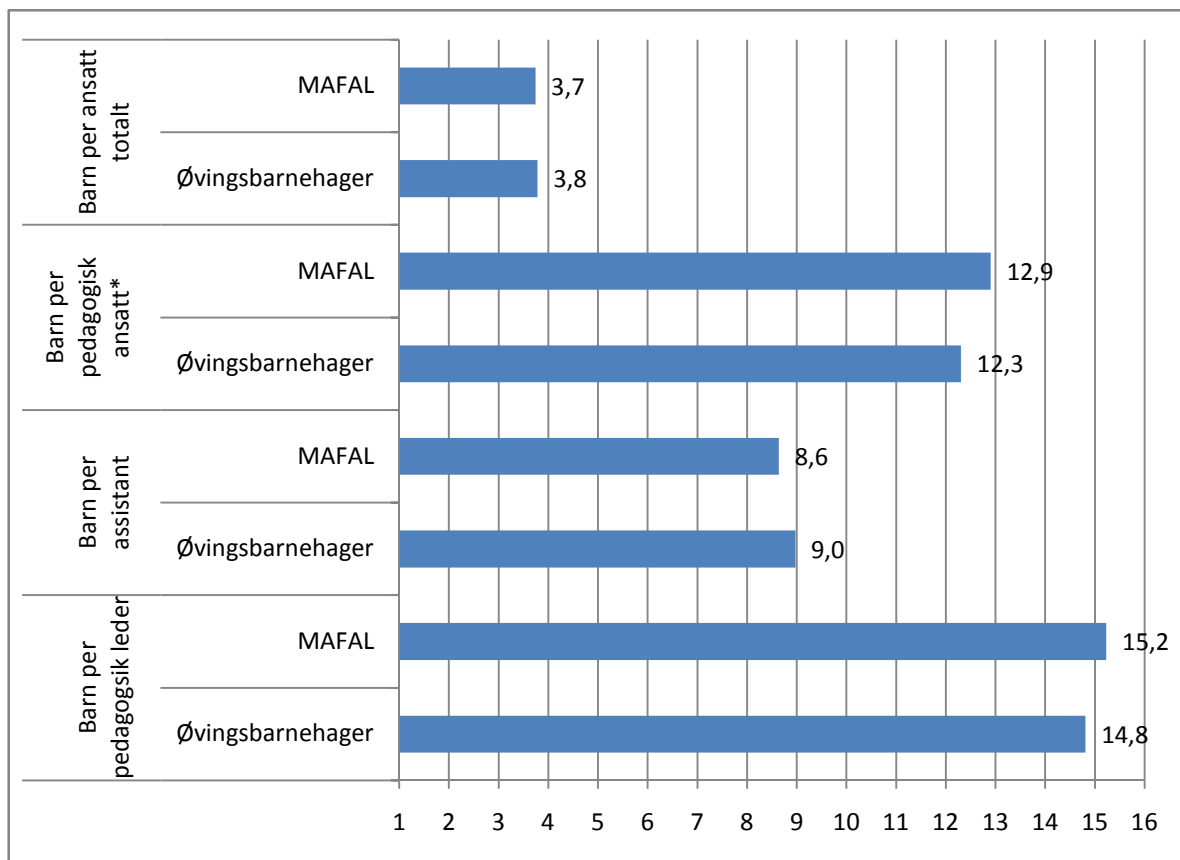
	Styrere i øvingsbarnehagene	Styrere MAFAL*
Førskolelærerutdanning	98	94
Annen godkjent pedagogisk utdanning	2	4
Nei	0	2
Sum	100	100
N	255	580

*fra MAFAL-prosjektet

Førskolelærerutdanning er utbredt blant styrerne i øvingsbarnehagene – hele 98 prosent svarer at de har denne formen for utdanning, og kun to prosent svarer Annen godkjent pedagogisk utdanning. Dette er likt utdanningsbakgrunnen til styrere i norske barnehager

generelt. Når det gjelder barnehagens sammensetning av pedagogisk og ikke-pedagogisk personale, ser vi på antall barn per gruppe ansatt. Her forventer vi å finne at øvingsbarnehagene har en lavere andel barn per pedagogisk ansatt. I figur 15 under ser vi gjennomsnittlige verdier for antall barn per pedagogisk leder, assistent, pedagogisk ansatt og per ansatt totalt.

Figur 15 Antall barn per pedagogisk leder, assistent, pedagogisk ansatt, ansatt totalt. Gjennomsnittsverdier

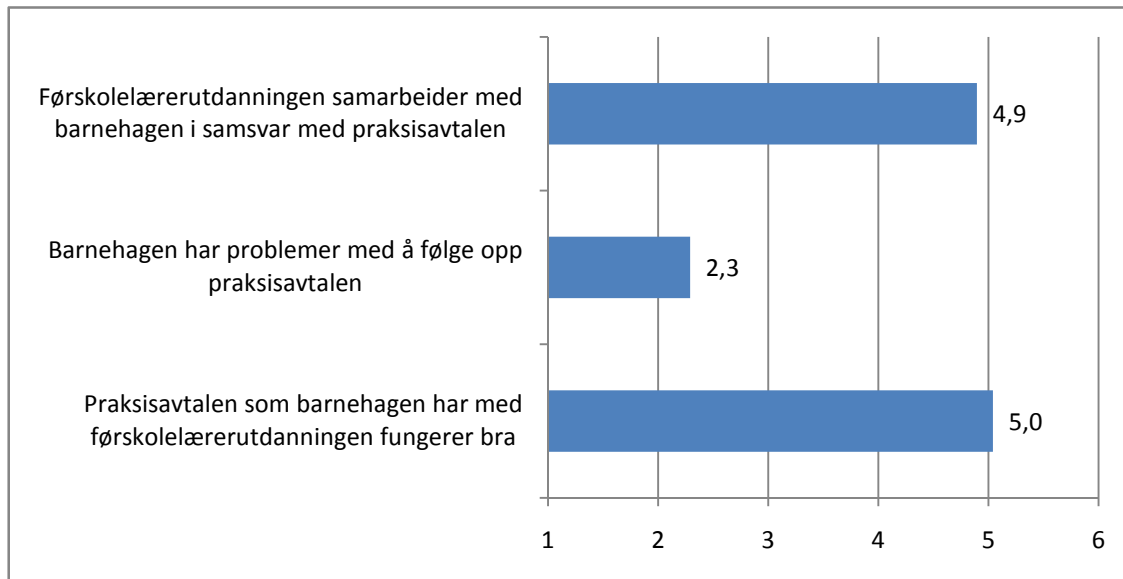
* Barn pr. pedagogisk leder, pedagog 2 og styrer.

Vi kan se at gjennomgående er det liten eller ingen differanse mellom gjennomsnittlige verdier for barnehagene som deltar i denne undersøkelsen og gjennomsnittlige verdier for det representative utvalget barnehager som deltar i MAFAL-prosjektet. Dette støtter ikke hva vi forventet å finne for øvingsbarnehagene.

Styrers vurdering av samarbeid

Hvordan vurderer styrerne i øvingsbarnehagene samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og barnehagen? Styrerne ble bedt om ta stilling til liknende påstander som øvingslærerne, på en skala fra 1 Helt uenig til 5 Helt enig. I figur 16 ser vi gjennomsnittlige verdier.

Figur 16 Påstander om samarbeid, på en skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnittsverdier

I figur 16 ser vi at styrerne sier seg enige i påstandene om at førskolelærerutdanningen samarbeider i samsvar med avtalen og at praksisavtalen fungerer bra. Gjennomsnittet for påstanden om barnehagen har problemer med å følge opp, går i retning av uenig. Tidligere (se figur 2) så vi hvordan øvingslærerne vurderte samarbeidet – de ble bedt om å ta stilling til påstandene *Førskolelærerutdanningen samarbeider godt med praksisbarnehagene om å sørge for gode praksisperioder for våre studenter, Høgskolen tilbyr etter- og videreutdanning til meg som øvingslærer og Jeg samarbeider godt med de ansatte i førskolelærerutdanningen*. Spørsmålene er ikke likelydende, men sammenliknbare – og vi så at øvingslærerne vurderte eget samarbeid bedre enn styrerne vurderte eget samarbeid, og sa seg i noe mindre grad enige i utsagnet om utdanningsinstitusjonenes samarbeid. Samlet uttrykker likevel både styrere og øvingslærere at de er enige i utsagnene.

Oppsummering

I del 2 *Øvingsbarnehagene* har vi sett at øvingsbarnehagene har flere barn enn landsgjennomsnittet for barnehager. Vi har sett at det er gjennomsnittlige verdier for barn per pedagogisk ansatt i øvingsbarnehagene likner det i andre barnehager, noe som ikke støtter vår forventning om større pedagogtetthet i øvingsbarnehagene.

Styrerne i øvingsbarnehagene vurderer samarbeidet mellom barnehagen og utdanningsinstitusjonen som godt, og vurderer samarbeidet som bedre enn øvingslærerne. Dette kan skyldes at styrerne er mindre involvert i det daglige arbeidet med veiledning av studenter, men oftere har ansvar for koordinering av det administrative knyttet til studentenes opphold i øvingsbarnehagene.

Avsluttende kommentarer

Vi har sett at øvingslærerne er eldre, har lengre erfaring og oftere videreutdanning enn pedagogiske ledere generelt. Dette er som forventet av en gruppe barnehageansatte som har ansvar for den delen av praksisopplæringen for førskolelærerstudenter som foregår i barnehagene.

Øvingslærerne vurderer samarbeidet med utdanningsinstitusjonene som godt, men enda bedre vurderer de egen praksis som øvingslærere. Når vi ser på praksisperiodens spesifikke innhold, finner vi at enkelte punkter får mer oppmerksomhet mens andre får mindre oppmerksomhet. Det kan se ut til studentene enkelt innlemmes i barnehagens daglige virke, men i mindre grad får delta i den typen arbeidsoppgaver som omfatter langsiktig arbeid eller arbeid rettet mot barnas foreldre.

Vi kan konkludere med at øvingslærerne er trygge i sin rolle som veiledere og at de vurderer studentenes praksisperioder som overveiende gode. Det kan se ut til at øvingslærerne i større grad kan inkludere studentene i flere av de punktene som fremheves som viktige i *Rammeplan for førskolelærerutdanninga*, selv om dette kan kreve tilpasning i forhold til at dette er punkter som forekommer mindre ofte i barnehagens arbeid – som foreldresamtaler.

Øvingsbarnehagene har flere barn enn landsgjennomsnittet for barnehager.

Gjennomsnittlige verdier for barn per pedagogisk ansatt i øvingsbarnehagene likner det i andre barnehager, noe som ikke støtter vår forventning om større pedagogtetthet i øvingsbarnehagene. I større grad enn øvingslærerne vurderer styrerne i øvingsbarnehagene samarbeidet mellom barnehagen og utdanningsinstitusjonen som godt.

Kilder

Gulbrandsen, L. (2009). *Førskolelærere og barnehageansatte*, NOVA-notat 4/09

Skjønberg, A., & Caspersen, J. (2009). *Studentenes vurderinger av førskolelærerutdanningen - resultater fra StudData*, SPS arbeidsnotat 2/2009

Winsvold, A. og L. Gulbrandsen, (2009). *Kvalitet og kvantitet. Kvalitet i en barnehagesektor i sterk vekst*. NOVA-rapport 2/09

Upublisert materiale:

Data fra MAFAL-undersøkelsen, for informasjon om undersøkelsen se www.hivolda.no/mafal.

Vedlegg 1

Påstander om samarbeid, gjennomsnitt.

		N	Gjennomsnitt	Standardavvik	Standardfeil
Førskolelærerutdanningen samarbeider godt med praksisbarnehagene om å sørge for gode praksisperioder for våre studenter ¹	DMMH	57	4,70	,999	,132
	HiB	97	4,16	,886	,090
	HiBo	34	4,00	1,101	,189
	HiO	129	4,39	1,033	,091
	HiT	83	3,88	1,282	,141
	HiVe	46	3,96	1,246	,184
	HiVolda	24	4,88	,741	,151
	UiS	48	4,38	1,142	,165
	Total	518	4,26	1,103	,048
Høgskolen tilbyr etterog videreutdanning til meg som øvingslærer ²	DMMH	55	4,58	1,287	,173
	HiB	98	4,57	1,284	,130
	HiBo	34	3,53	1,354	,232
	HiO	129	4,78	1,140	,100
	HiT	82	3,26	1,639	,181
	HiVe	46	4,09	1,532	,226
	HiVolda	24	4,04	1,781	,364
	UiS	47	3,04	1,444	,211
	Total	515	4,14	1,517	,067

¹HiT signifikant forskjellig fra DMMH og HiVolda

² HiB signifikant forskjellig fra HiBo, HiT og UiS, HiBo signifikant forskjellig fra HiB og HiO, HiT signifikant forskjellig fra DMMH, HiB og HiO, UiS signifikant forskjellig fra DMMH, HiB og HiO

Vedlegg 2

Læringsmål i praksisperioden, gjennomsnitt.

		N	Gjennomsnitt	Standardavvik	Standardfeil
planlegging av lengre perioder ¹	DMMH	58	4,78	,773	,102
	HiB	98	3,92	1,181	,119
	HiBo	33	4,06	,966	,168
	HiO	126	4,02	1,031	,092
	HiT	80	4,30	,892	,100
	HiVe	45	4,31	,949	,142
	HiVolda	24	4,50	1,063	,217
	UiS	43	4,09	,921	,140
	Total	507	4,19	1,025	,046
planlegging av enkeltøkter ²	DMMH	57	5,18	,710	,094
	HiB	97	5,34	,627	,064
	HiBo	34	5,03	,717	,123
	HiO	127	5,19	,732	,065
	HiT	81	5,10	,917	,102
	HiVe	45	5,22	,636	,095
	HiVolda	23	5,13	,548	,114
	UiS	47	4,81	,876	,128
	Total	511	5,16	,751	,033
å observere eller gjennomføre foreldresamtaler ³	DMMH	57	2,44	1,134	,150
	HiB	99	2,36	1,208	,121
	HiBo	34	1,79	1,200	,206
	HiO	128	2,41	1,251	,111
	HiT	82	1,96	1,024	,113
	HiVe	46	1,76	,947	,140
	HiVolda	24	3,21	1,215	,248
	UiS	46	2,48	1,362	,201
	Total	516	2,28	1,214	,053
å vurdere barnehagens planer ⁴	DMMH	58	4,05	1,083	,142
	HiB	99	4,04	1,124	,113
	HiBo	33	4,21	1,053	,183
	HiO	127	4,09	1,178	,105
	HiT	82	3,54	1,381	,152
	HiVe	45	3,27	1,232	,184
	HiVolda	24	4,46	1,250	,255
	UiS	47	3,77	1,127	,164
	Total	515	3,91	1,220	,054

Fortsettelse av tabell fra forrige side.

		N	Gjennomsnitt	Standardavvik	Standardfeil
å identifisere og håndtere etiske dilemmaer ⁵	DMMH				
	HiB	97	4,20	,975	,099
	HiBo	34	3,91	1,055	,181
	HiO	126	4,56	,934	,083
	HiT	82	3,78	1,043	,115
	HiVe	46	3,76	1,336	,197
	HiVolda	24	4,33	1,129	,231
	UiS	46	4,02	,954	,141
Total	512	4,13	1,052	,046	
å observere og drøfte ditt arbeid med barna ⁶	DMMH	58	4,88	1,093	,144
	HiB	99	5,04	,880	,088
	HiBo	34	4,59	,925	,159
	HiO	128	5,28	,793	,070
	HiT	82	4,50	1,033	,114
	HiVe	44	5,05	,714	,108
	HiVolda	24	4,92	1,100	,225
	UiS	47	4,94	,942	,137
Total	516	4,95	,951	,042	
å prøve ut og vurdere ulike arbeidsmetoder ⁷	DMMH	58	4,98	,737	,097
	HiB	99	5,03	,826	,083
	HiBo	34	4,50	,862	,148
	HiO	128	4,94	,761	,067
	HiT	82	4,73	,817	,090
	HiVe	46	4,43	1,148	,169
	HiVolda	24	4,88	1,116	,228
	UiS	46	4,74	1,144	,169
Total	517	4,83	,898	,039	

¹ DMMH signifikant forskjellig fra HiB

² HiB signifikant forskjellig fra UiS

³ HiVolda signifikant forskjellig fra HiBo, Hit og HiVe

⁴ HiVe signifikant forskjellig fra HiO og HiVolda

⁵ HiO signifikant forskjellig fra Hit og HiVe

⁶ HiO signifikant forskjellig fra HiBo og Hit

HiT signifikant forskjellig fra HiO og HiB

⁷ HiB signifikant forskjellig fra HiVe

Vedlegg 3

Påstander om etterarbeid, gjennomsnitt.

	N	Gjennomsnitt	Standardavvik	Standardfeil
Høgskolen/universitetet	57	3,53	1,571	,208
etterspør mine	99	2,81	1,397	,140
erfaringer med	34	2,85	1,374	,236
studentenes	130	3,08	1,518	,133
praksisopplæring ¹	80	2,63	1,453	,162
	46	2,70	1,364	,201
	24	4,17	1,090	,223
	47	3,45	1,599	,233
Total	517	3,04	1,501	,066

¹ HiVolda signifikant forskjellig fra HiB, HiT og HiVe